

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Facilis Et Succincta S.S. Canonum Doctrina

Pirhing, Ehrenreich

Dilingæ, 1690

Titvlvs I. De Sponsalibus, & Matrimoniis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61641)

LIBER QUARTUS.
DECRETALIUM.

TITVLVS I.

DE SPONSALIBUS, & MATRIMONIIS.

SECTIO I.

De Sponsalibus de futuro.

§. I.

Quid sint sponsalia, & quā formā
seu modo contrahantur.

Sponsalia (proprie loquendo) communiter à Jurisperitis definiuntur, quòd sint futurarum nuptiarum mentio & repromissio, ita ut promissio talis & repromissio non debeat merè interna esse, sed aliquo signo externo manifestari, cum sponsalia talia sint contractus inter homines, ad quos sola interior mens & intentio non sufficit.

Secundò non debeat esse simplex tantum ex parte unius promissio, sed mutua sive reciproca, ex parte utriusque contrahentis; neque sufficiat ad sponsalia contrahenda propositum tantum, aut alterius promissionem acceptam quidem esse, non tamen factam illi futuri etiam matrimonij repromissionem. Tertio

Compend. Pirhing.

debeat esse sufficienter deliberata, & scilicet deliberatione, quæ sufficit ad peccandum mortaliter (cum utique plus non requiratur ex parte deliberationis ad obligandum se homini, quam requiratur ad obligandum se Dæmoni) non ficta, cum ficta promissio non sit seria promissio, neque talis habeat animum se obligandi.

Contrahuntur autem sponsalia per verba & signa quælibet, quibus secundum communem modum loquendi, & usum patriæ, ac secundum præsentis circumstantias exprimitur mutua promissio de Matrimonio contrahendo, ita ut si verba dubia sint, in foro quidem conscientiæ, standum sit intentioni contrahentium, juxta quam verba suam explanationem recipiunt, in foro tamen externo non statim intentioni contrahentium, quæ sæpius latet, sed communi & recepto verborum sensui, quem verba communiter ex usu patriæ ingerere solent.

N a n n

§. II

§. II.

Quinam sint habiles vel inhabiles ad sponsalia contrahenda.

Generatim loquendo ab ijs solis contrahi possunt sponsalia, inter quos aliquando (adveniente ætate) consistere potest licite & valide matrimonium, quibus enim non licet contrahere matrimonium, illi nec promittere possunt contrahendum olim inter se matrimonium, cum promissio rei illicitæ nulla sit. In specie verò sponsalia ab amentibus perpetuò & furiosis contrahi non possunt, cum nullus illorum sit deliberatus consensus. *c. Dilectus 24. h. 2.* nisi lucida intervalla habeant, & tempore talium intervallorum sponsalia contrahantur: quòd si tamen sensibus aliquibus tantùm destituti sint aliqui, ita ut surdus v. g. tantùm, vel tantùm mutus, vel simul urdus & mutus sit aliquis & ex probabili setiam si simul cæcus sit, valida contrahere hic potest sponsalia, cum ad ea contrahenda non formalia & expressa verba requirantur, sed signa quæcunque exteriora sufficiant, quibus internus consensus exprimitur, uti colligunt communiter ex *c. Tua 25. h. 2. junct. Gloss. V. sine verbis.*

§. III.

Quomodo & quando obligent sponsalia, & an etiam obligent, si gravi metu extorta sint?

Obligant sponsalia sub culpa mortali ad matrimonium contrahendum, (tempore præfixo, vel si nullum præfi-

zum est, exigente altero, cum contractum fieri potest) etiam si clam, sine rebus & rebus contra facta sint, non minus, ac alij contractus in materia obligantes (& hinc lex civilis, deponens dans libertatem renuntiandi de vendendi alij, per S. S. Canones et correctæ) ita ut à Judice Ecclesiastico *c. ex litteris 10. h. 2.* etiam post Canoniam munitionem censuris compelli possit ad contrahendum matrimonium, quod non vult sponsalium fidem implere, sed gravia scandala, perpetua jurgia & coactis talibus nuptiis timerentur. *quisvis 17. h. 2.* non tantùm in casu quo jurata fuerunt sponsalia, sed etiam in eo casu, quo nullo jramento firmata fuerunt, cum justis hoc exigat, & quamvis de matrimonio fixo non sit, quòd gravi metu extortum, ac clam contractum, nullum sit, de sponsalibus tamen hoc statutum non sit, & hinc sponsalia gravi etiam metu extorta valida sunt, donec à Judice Ecclesiastico rescindantur, cum ratio, quæ pro matrimonio indissolubili urget, non urgeat pro sponsalibus, quæ facile auctoritate Ecclesiasticâ dissolvi possunt.

§. IV.

An sponsalium contractus adhiberi possit pœna vel Arrha.

Arthæ in contractu sponsalium de Autoque jure intervenire possunt, ut talem arrham amittat, qui deire non vult, & sponsalia tamen suâ culpâ, implere non vult, ac injustè resiliens in duplum, vel etiam triplum &c. restituere teneatur de

§. V.

*Virum sponsalia clandestina jure
novo sint irrita, & quomodo tran-
seant in matrimonium?*

fuorum patrimonio, vel si utraque pars ar-
rhas dedit alteri, injustè restitens suas
perdat, & acceptas restituere teneatur:
pœna autem propriè dicta, quæ consi-
stit in proprio peculio, seu patrimonio
v. g. imminuendo, solvenda per eum,
qui fidem culpabiliter non servat, utro-
que jure nulla est. *L. Mulier 5. §. fin. Cod.
de sponsali. & c. Gemma 29. h. t.* sive per
ipsum sponsos, sive per consanguineos
sit adjecta, ita ut probabile sit, sponsos
inducendos ad contractum matrimonij,
ob reverentiam scilicet consanguineo-
rum, & ob metum, ne consanguinei
pœnam solvere teneantur, quæ ratio,
cum non urgeat contra omnino extra-
neos, hinc ab his solvenda pœna, spon-
salibus adjecta, non reprobatur; sicuti
nec reprobatur lucrum amittendum ab
alio adjectum, si cum hoc, vel illo
non contraxerit, quia talis lucri amissio
non tam vera pœna est, per quam im-
minuitur patrimonio, quod de facto
obtinetur, quàm invitatio certum ma-
trimonium. Cur autem arrhæ licitæ
sint in contractu sponsalium, non autem
pœna propriè dicta, difficile quidem
est, disparitatem assignare, probabili-
ter tamen dicitur, quod arrhæ plerum-
que non in tanta quantitate consistant,
in qua pœnæ, & consequenter non tam
difficilis sit earum amissio, quàm pœnæ
solutio, & quod facilius illæ jam datæ
negligantur, quàm ut patrimonio de
novo imminuatur, quod fieret per solu-
tam pœnam.

QUOD sponsalia clam etiam contra-
cta, sine testibus & Patocho va-
lida sint, & per se loquendo etiam licite-
ta, dictum superius, & docent com-
muniter omnes, neque enim decretum
Tridentini, clandestina matrimonia an-
nullantis, extendendum est ultra ca-
sum expressum, cum sit correctorium
juris communis, & consequenter stri-
ctæ explanationis, & quamvis prohibitio
absolutè matrimonio, etiam ea prohi-
beantur, per quæ ad matrimonium per-
veniri solet, non tamen hæc prohiben-
tur, si matrimonium tantum certo no-
do contrahendum prohibeatur; quod
tamen decenter non fiant clandestina ta-
lis sine testibus sponsalia, faciliè conce-
ditur.

Transseunt quidem de jure antiquo
Canonico hæc sponsalia, etiam clam
contracta, in matrimonium, per seculam
copulam carnalem, *o. veniens 15. &
o. Is qui 30. h. t.* eo quod Ecclesia con-
sensum conjugalem in tali copula præ-
sumat ad evitandum peccatum. Ho-
die tamen in locis, ubi Tridentini con-
stitutio annullantis matrimonia clande-
stina, legitimè recepta est, non habent
locum hæc matrimonia præsumpta, ne-
que transeunt sponsalia in matrimonium
per solam talem carnalem copulam.

☞(o)5☞

☞S* *S☞

Nnn a a

§. VI.

§. VI.

De impedimento publicæ honestatis, proveniente ex sponsalibus de futuro.

Impedimentum publicæ honestatis est quædam quasi affinitas, aut propinquitas jure Ecclesiastico introducta, proveniens ex sponsalibus de futuro: ob publicans morum honestatem, hac scilicet exigente, ne cum consanguineis matrimonium contrahere possit, qui cum aliqua ex consanguineis sponsalia jam contraxerat, ita ut hoc publicæ honestatis impedimentum etiam ille contrahat, qui major septennio cum puella proximâ septennio, in qua malitia supplet ætatem, sponsalia de futuro contrahit. *c. 7. n. 3. h. t.* hoc autem impedimentum publicæ honestatis de jure antiquo quidem Decretalium ad quartum usque gradum se extendebat, & oriebatur non tantum ex sponsalibus validis, sed etiam invalidis, modò non invalida fuerint ex defectu consensus, & pura illa fuerint, ac certa, cum determinata persona; vel si conditionalia fuerint, fuerit tamen conditio jam impleta. *c. Ex sponsalibus unico h. t. in 6. per Concil. tamen Trident. Sess. 24. c. 3. de reformat.* multa correctâ fuerunt, ita ut hodie hoc impedimentum non oriatur, nisi ex sponsalibus validis, & non extendatur ultra primum gradum consanguinitatis, tam in linea rectâ; quam laterali; ne nimirum scilicet ob impedimenta dirimentia, restringatur matrimoniorum valor.

SECTIO II.

De dissolutione sponsalium.

§. I.

Ob quas causas dissolvi possunt sponsalia de futuro?

Primò dissolvi possunt sponsalia per liberum mutuo, & libero consentium, per quod etiam in aliqua nascitur, per eadem etiam (inter paribus) dissolvitur *cap. 1. de reg. juris* quamvis juramento firmata sint sponsalia talia, juramentum etiam promissorium, appositum contra conditionem accessorium, sequitur eorum naturam & conditiones *c. quædam de iur. de jure jurand.* Secundò solvi possunt sponsalia lapsu temporis ad matrimonium contrahendum præfixi. *c. 1. h. t.* Si tamen ad finiendam obligationem tempus præfixum sit, quo in casu illi liberè rescilire potest à talibus sponsalibus, per quem non stetit, quomodo matrimonium intra præfixum tempus contraheretur, uti colligitur ex *c. 1. 22. h. t.* Tertio solvuntur sponsalia discessum in longinquas terras *cap. 1. g. sine licentia sponsæ, vel longam illius absentiam, ita ut nulla spes sit breviter redituri, c. De illis s. h. t. cò quodlibet discedens videatur renuntiare sponsalibus; quòd si tamen in propinquo haberet, monendus, & requirendus ad reditu videretur, prout etiam expectari deberet, si negotiorum tantum casus*

aut ex alia necessaria causa discesserit, animo brevi rediturus: & quamvis putent aliqui, quod Leges Civiles, dum volunt biennio eum expectandum, si intra provinciam abfit, vel triennio, si extra provinciam abfit, per jura Canonica sint correctæ, ob universalia nimis verba *cit. c. De illis*, rectius tamen & probabilius alij hoc negat, cum correctio talis ex nullo capite appareat, & decisio legum Civilium in hac re bonum politicum concernente, sit valdè consona æquitati, quamvis Judici Ecclesiastico non negetur tempus hoc, si videatur expedire animæ bono, restringere.

§. II.

An & qua ratione dissolvantur priora sponsalia de futuro per ingressum religionis; vel susceptionem ordinis sacri?

Quartò quòd per professionem religiosam in religione approbata solvantur sponsalia de futuro, certum est; (si enim matrimonium ratum dissolvitur per talem professionem, uti habetur in *c. Ex publico 7. de conver. conjugat.* multò magis sponsalia de futuro) utrùm autem per solum ingressum in Novitiarum sponsalia talia de futuro solvantur, dubitatur; qua tamen in re certum quidem est, quòd ex parte illius, qui in sæculo manet, sponsalia talia dissolvantur statim, ac alter novitiatum ingressus est (nisi aliter conventum fuisset) ita ut ad alia vota sine scrupulo transire possit, cum difficile illi foret, expectare illius professionem, aut maritum habere,

ex religioso novitiatu exeuntem; de illo tamen qui novitiatum (bonà fide) ingressus est, utrùm etiam ex parte illius sponsalia priùs inita dissolvantur, ut rediens ad sæculum non teneatur amplius ad eam ducendam, cui prius per sponsalia fidem dedit, etiamsi vellet hæc eum maritum, dubitatur; sunt qui probabiliter affirmant, dissolvi etiam ex parte hujus sponsalia priora, sunt qui probabilius negant, cum nec ex natura rei, nec ex jure positivo, hæc dissolutio probari possit. Per votum tamen proficendi in religione penitus sponsalia ex parte utriusque dissolvi, probabilius est (cum enim per tale votum illicitum sibi reddat sponsus v. g. matrimonij contractum, consequenter sponsalia, quæ sunt promissio rei licitæ, subsistere amplius non possunt) nisi necessitas aliqua urgeret talem prius contrahere matrimonium, & postmodum, hoc nondum consummato, ingredi religionem, juxta quam explicationem fortassis etiam intelligi potest *c. Commissum 16. h. t.* ubi Pontifex dicit, tutius fore, si sponsalia fuerint jurata, prius contrahere matrimonium, & postmodum ante hujus consummationem profiteri in religione. Quod in eo etiam casu dicendum est, quo quis sub spe matrimonij corrumpit eam, cum qua sponsalia contraxerat, aut si ex occasione non contracti matrimonij gravem famam jacturam pateretur famina v. g. quæ damna non nisi per contractum matrimonium reparabilia essent.

Quintò solvantur sponsalia de futuro per susceptionem ordinis sacri, qui non tantùm illicitum matrimonij contractum facit, sed inhabilem etiam eum reddi

reddat ad contrahendum matrimonialiter, qui ordinem sacrum suscipit, cum ordo sacer sit impedimentum dirimens. Per votum autem suscipiendi sacros ordines non dissolvi sponsalia prius contracta, saltem ex parte voventis (cum qua enim contracta sunt sponsalia, illa liberatur à sponsalium talium obligatione, si sponsus votum v. g. faciat suscipiendi sacros ordines, eò quòd taliter vovens videatur renuntiare prioribus sponsalibus) probabilius est, cum in grave alterius præjudicium votum hoc non videatur acceptare DEUS.

§. III.

Utrum priora sponsalia de futuro solvantur per posteriora juramento firmata; vel per matrimonium cum alia contractum, & an etiam per subsequentem fornicationem?

Respondetur primò, non solvi priora sponsalia per posteriora de futuro, quamvis hæc juramento firmata sint, cum posteriora hæc sponsalia invalida, & nulla sint, tanquam de re alteri iam obligata, & quamvis ipsis accedat juramentum, non minus tamen hoc juramentum invalidum est, tanquam accedens contractui invalido, cum quo velut accessorium cum suo principali corrumpit. Quòd si tamen carnalis copula cum posteriore sponsa, priorum sponsalium ignara, intervenerit, quamvis in rigore loquendo priora sponsalia (saltem ex parte decipientis) non dissolvantur, & damnum illatum per talem copulam debeat aliter compensari, potest tamen nonnunquam evenire, ut ob injuriam

ignoranti illatam ad posteriora sponsalia servanda obligatus maneat intactor.

Respondetur secundo, solvi priora sponsalia de futuro, per subsequentia sponsalia de presenti, sive per subsequentia matrimonium, illicitè quidem, non tamen invalidè contractum est, *Sicut in h. e.* quia fortius vinculum, quod est vinculum matrimonii, prævalet magis forti sponsalium de futuro vinculo, nec priorum sponsalium obligatio in tali casu omnino extinguatur, ex parte utriusque prout etiam colligitur ex c. 1. *De sponsalium duorum.* & can. ult. cau. 27. q. 2. quævis damnum, si priori sponsa in tali casu aliquod evenit, compensari debet ab eo, qui fidem sefellit.

Respondetur tercio, solvi sponsalia etiam jurata per sequentem fornicationem, tam sponsi, quam sponsæ, in innocens jus habeat, ea rescindenda, non tamen nocens, tum quòd ob non bilem mutationem in tali casu, sicut frangenti, meritò fides non tenetur, tum quòd ex iniquitate sua comminationem habere non debeat nocens: & quævis quoad actuale fornicationem prætergaudeant in ordine ad dissolvenda contracta sponsalia sponsus & sponsa, ipsa tamen conceditur sponso rescilire à sponsalibus, quamvis actualis fornicatio non intervenerit, ob vitam sponsæ minime perdicam, aut quòd vi oppressa fuerit, &c.

§. IV.

An, & quâ ratione præterea dissolvantur sponsalia ob supervenientem notabilem mutationem ex parte sponsi, vel sponsæ?

SI notabilis mutatio, aut nova causa stationabilis, post contracta sponsalia superveniret, ob quæ notabiliter difficillor redditur status matrimonii, solvuntur sponsalia, prout habetur in c. *Quemadmodum* 25. *De iurejurando*, ita ut in utroque foro fides habeatur sponso, & sponsæ afferenti, se non contracturum fuisse sponsalia, si ab initio talis causa fuisset, modò ex circumstantiis verisimilis assertio hæc videatur: in specie autem enumerantur passim hæc mutationes, ob quas à sponsalibus resiliiri potest (nisi, post cognitam illam mutationem, copula haberetur, quo in casu cessentur juri suo ad resiliendum renuntiare) si notabilis superveniat deformitas, nates v. g. amittendo, aut oculum, &c. si morbo contagioso, vel incurabili, lepra v. g. morbo gallico, epilepsia, &c. alteruter inficiatur; si alteruter incurat gravem infamiam, aut detegatur corruptorum morum homo, ebrietati & luti deditus, &c. si sævitia viri detegatur; si gravem fortunatum etiam jacturam alteruter patiat; si dotem nolint, aut non possint dare parentes; si graves, & capitales inimicitie oriuntur inter sponso, aut eorum parentes, vel consanguineos; si vagari incipiat sponso, &c. si superveniat impedimentum juris dicimens, &c.

SECTIO III.

De matrimonio secundum se, ejusque essentiam.

§. I.

Quid sit matrimonium, & quod duplex?

COMMUNITER ex jure definitur matrimonium, quod sit maris, & femina conjunctio, individuum vite consuetudinem retinens; sicuti tamen aliæ juris definitiones non sunt semper ad Dialecticæ regulas exactæ, sed multa subintelligi volunt, ita etiam hæc juris definitio; clariùs loquuntur, qui dicunt, *matrimonium esse contractum legitimum, & indissolubilem, quo vir & femina sibi mutuam tradunt & acceptant, corporis potestatem, per signa exterioris expressa in ordine ad proli generationem*. Dividitur autem matrimonium in legitimum, ratum, & confirmatum. Legitimum dicitur illud, quod legitimo consensu, inter personas habiles, juxta leges contractum est, quale etiam inter infideles habetur; ratum est, quod legitimum (id est, juxta leges & SS. Canones inter personas habiles contractum est) & insuper Sacramentum est, nondum tamen carnali copulâ consummatum; quæ si intervenerit post matrimonium contractum, consummatum dicitur, perfectum, & completum.

§. II

§. II.

De matrimonio, quatenus est Sacramentum.

Matrimonium in lege naturæ, & veteri, quamvis verissimum fuerit matrimonium, Sacramentum tamen propriè loquendo non fuit, sicuti modò est, quod in nova lege Evangelica inter fideles contrahitur, à Christo ad dignitatem Sacramenti elevatum, prout pluribus probant *Controv.* ac fides nos docet, ita ut hodie inter fideles baptizatos contrahi non possit verum matrimonium, quin sit Sacramentum, & privata sæpius errantium ob suã peculiarem hæresin intentio, per generalem & universalem faciendi, quod Christus instituit, corrigatur; prout pluribus videre est apud Theologos, quos de aliis etiam circa materiam & formam, circa Ministrum hujus Sacramenti, circa institutionem hujus Sacramenti, &c. videre potes, vel *Auth. Meth. hic.* Illud fortassis hæc adhuc dubitabis, utrum matrimonium per Procuratorem, vel per epistolam contractum sit validum, & Sacramentum. Cui dubio communissima hodie praxis responderet, quòd validum sit matrimonium, & Sacramentum, quamvis per Procuratorem, vel per epistolam inter absentes contractum sit, cum matrimonii contractus, quem ad dignitatem Sacramenti elevavit Christus, non aliter se habeat, quàm alii contractus, qui per Procuratores & epistolas validè contrahuntur; ita tamen, ut de jure tam antiquo in *c. ult. De Procurat. in 6.* quàm Trident. plures condiciones ad validè

mattimonialiter per Procuratorem contrahendum requirantur. Primò, ut legale mandatum habeat Procurator contrahendum taliter, & quidem in certa persona. Secundo, ut per se hoc negotium peragat Procurator, & que alium substituat, nisi expressè à se ipsi concessum. Tertio, ut in interim tempore non revocet, prout ex alibi dictis jam patet. Quarto, ut consensus contrahentium per Procuratores tanquam interpretes, cum Parocho & testibus exprimat, ad validam matrimonii damnationem clandestinitatem; non quidem quasi consensus Procuratoris coram Parocho, & testibus fieri debeat, modò aliunde sufficienter probari possit; nec quòdum tempore, quando Procurator consensus in Principalis in tale matrimonium exorat, debeat Principalis hic sibi patens esse, & usu rationis frui, cum talis tempore fortassis dormire possit, sed quòd constituendo Procuratorem compo-
sitionis fuerit, & liberè egerit, nec mandatum revocaverit, ac Procurator hinc nunc, dum coram Parocho & testibus consensum sui Principalis explicat, non ne utatur & liberè agat.

§. III.

De consensu requisito ad matrimonium.

Quòd ad validè contrahendum matrimonialiter, utriusque contrahentis obligationem conjugalem de presenti, consensus & acceptatio (aliter moraliter simultanea) requiratur, per verba ordinariè, aut signa exteriora, jura

morem patriæ explicanda, si dubia sint, seu obscura, certum est, & constat ex *c. Ex literis 7. c. Ex parte 9. h. t.* quamvis alie consuetudines patriæ non serventur *c. 1. h. t.* quæ de solemnitate quidem accidentali matrimonij nonnunquam esse possunt, non autem sunt de substantia matrimonij, de qua disponere non possunt tales privatæ consuetudines, sed jus naturale, vel jura Ecclesiastica, &c.

§. IV.

Virum ad valorem matrimonii contracti à liberis necessarius sit consensus parentum: Et an patria potestas se extendat ad retinendas uxores filiorum?

Respondetur primò, non requiri ad valorem matrimonij à liberis utriusque sexus contracti, consensum parentum, uti constat ex *c. Cum virum 12. De Regularib. & ex Trident. sess. 24. c. 1. De reformat.* cum in illis, quæ ad statum electionem pertinent, sui juris & liber sit quilibet, præsertim ad gravia onera matrimonij in se suscipienda; quamvis negari non debeat, de honestate & decencia esse, in re tam ardua, parentum etiam voluntatem exquirere, quod solum etiam SS. Canones innuunt, qui ita leges Civiles plus fortassis requirentes corrigunt, ut tamen decencie & reverentie erga parentes nihil derogent, dum ad consilium saltem Pareptom audiendum inducunt liberos, sæpius etiam peccaturos, si sine consensu eorum matrimonium ineant.

Ad reddendas autem filijs suas, quas duxerunt uxores, cogi possunt, & debent

Compend. Pirking.

parentes, censuris etiam Ecclesiasticis, si injustè eas retineant. *c. Non est 11. h. t.* quamvis enim per contractum matrimonium non eximantur liberi patriæ potestate, §. final. *Instit. de patria potestate,* non tamen potestati soceri subjiciuntur uxores filiorum, neque patria potestas ad hæc spiritualia se extendit. *c. final. De judiciis in 6.*

SECTIO IV.

De matrimonio ficto, seu simulato, & coacto.

§. I.

An matrimonium fictè contractum sit validum, & ad quid obligetur, qui fictè contraxit?

Quòd matrimonium fictè contractum invalidum sit (quamvis ex parte unius tantum fictio intervenerit) ex defectu consensûs, clarè patet, & desumitur ex *c. Tria nos 26. h. t.* ita tamen, ut in foro nonnunquam exteriore, ubi fictio probari non potest, pro matrimonio valido judicetur, neque credatur asserenti fictionem, in præjudicium alterius; & in foro etiam interno grave peccatum injustitiæ, & sacrilegii taliter fictè contrahens committat, ob deceptam turpiter alteram, cum qua fictè contraxit, & læsam graviter Sacramenti reverentiam, ad quam verus consensûs requiritur. Et hinc fieri etiam potest, ut, cum deceptor aliter damnum personæ illatum, eum qua fictè contraxit, reparare

0000 non

non possit, obligatus maneat ad verè consentiendum, & validè contrahendum, nisi cum alia jam contraxisset vero consensu matrimonium; vel nisi & illa, cum qua fictè contractum est, decepisset fictè contrahentem, cum in tali casu deceptio deceptione compensetur; vel nisi ob inæqualitatem personarum incommoda alia plura, & infelices exitus, &c. timeri ex tali matrimonio possent.

§. II.

An matrimonium ex metu contractum sit validum?

Quod matrimonium ex metu gravi, injustè, & ad extorquendum matrimonium incusso, contractum, nullum sit, saltem de jure positivo Ecclesiastico, ex ut. 40. Lib. 1. Decretal. jam patet, ubi etiam §. 1. dictum, quis metus gravis habeatur, & §. 5. quæ conditiones aliæ requirantur, ut matrimonium gravi metu extortum nullum sit, cum enim matrimonium sit indissolubile, & consequenter semel validè contractum, rescindi non possit, prout possunt alii contractus, ergo, ut consilatur gravem in etum passo, debuit nullam declarari matrimonium, quod metu gravi extortum est. Vide *Auct. Meth. hic, vel in Tit. 40. citat. L. 1. Decretal.* Si tamen metus ille gravis injustè, ab extrinseco, & directè ad obtineandum matrimonium, incussus fuit, prout etiam habetur ex c. *Cum locum 14. & ex c. Veniens 15. h. 1. & ex c. 2. De eo, qui duxit, &c.*

§. III.

An si mulier invito cum alio Matrimonium contraxit, nec in ista specie consensit, valeat Matrimonium alteri postea nuptas. Item an nuptas Matrimonium, metu gravi contractum, spontaneam cohabitationem recipiat, & convalescat.

Resp. 1. ex c. *Veniens 15. h. 1. quod si mulier coacta seu invito in matrimonium ducta fuit, & postea aliter posterius hoc matrimonium valeat, prius gravi metu injustè extortum nullum fuerit, nisi per spontaneam cohabitationem metus ille purgatus fuerit, jurequam secundum matrimonium contractum fuit, de quo mox.*

2. ex c. *Ad id 21. h. 1. quod si matrimonium metu gravi contractum per spontaneam subsequentem cohabitationem utriusque conjugis convalescat, ratificetur, quia talis morae cohabitatio est sufficiens signum spontanei consensûs, postmodum habitus, qui non requirebatur ad valorem matrimonii. Plura tamen adhuc requiruntur, ut cohabitatio talis vim habeat spontanei consensûs in foro externo, primo, scilicet ut sciat ille, qui per cohabitationem vult ratificare censetur matrimonium quoddam matrimonium hoc factum nullum fuisse, ne ex errore tantum, quem irreversibilem putat, cohabitare aliter videtur. Secundò ut cohabitatio talis diuturna moraliter fuerit juxta prudentis patris arbitrium. Tertiò ut omnis causa*

ris causa cessaverit, & omnino spontanea haberi possit talis cohabitatio &c.

§. IV.

An si Mulier neget, se in Matrimonium consensisse, sit ei fides habenda: vel si probare velit, se per metum gravem sibi illatum consensisse, sit audienda?

AD utramque hanc quæstionem respondet Pontifex in *s. Consultationi 28. h. t.* quod nempe mulier audiri non debeat, negans, quod in matrimonium consenserit, si legitimis testibus contrarium probet sponsus, neque enim simplex illius assertio, ad multas fraudes cavendas, prævalere debet legitimis probationibus. Quod si tamen ante carnalem copulam, vel immediatè post illam acceptà quidem benedictione, à sponsis tamen aufugiant tales mulieres, dicentes se nunquam in Matrimonium consensisse, sed metum sibi illatum fuisse, vult Pontifex, non negandam illis audientiam, sed diligenter inquirendum (ab Episcopo scil.) qualis metus ille fuerit, & si probatum fuerit, quod metus fuerit (respective saltem) gravis, audiendis illas esse, & à viris separandas, & declarandum irritum esse Matrimonium.

§. V.

Virum Matrimonium ex metu levi initium sit nullum, & an contractum ex metu reverentiali?

AD priorem quæstionem ut respondeatur, probabilius est, non esse

taliter ex metu levi contractum Matrimonium invalidum, sed validum, prout probatur à contrario sensu ex *c. Veniens 15, & c. Consultationi 28. h. t.* & habetur etiam ex *L. Nectimorem 7. §. 1. ff. de eo, quod met. caus.* & probatur etiam, cavendarum licitium multitudo, quæ merito timeri posset, si metui etiam huic nullitas, aut rescissio contractus concederetur.

Ad posteriorem quæstionem satis jam videtur responsum in *cit. Tit. 40. Lib. 1. Decretal. §. 1.* quem vide.

§. VI.

An Matrimonium gravi metu initium confirmetur per juramentum adjectum, vel per copulam subsequentem?

QUOD per adjectionem juramenti non fiat validum, si gravi metu iniuste incusso &c. contractum fuit, ex *c. 2. De eo qui duxit, patet, & defectus spontanei consensûs probat, quem juramentum adjectum, eodem modo extortum, non supplet, quod juxta naturam actûs, cui adjicitur, explicandum est, c. Quæmodo de jurejurand. Quod autem per copulam subsequentem non ratificetur, aut validum fiat, si gravi metu hoc extorqueatur, idem defectus liberi consensûs probat, quem taliter extorta copula non supplet, & quod eadem incommoda sequantur ex matrimonio tali metu extorto, & consummato, quæ sequuntur ex matrimonio gravi metu extorto, & non consummato, si ergo hoc juxta Ecclesiæ constitutionem,*

Ooo o 2

tionem,

tionem, nullum est, erit & illud nullum, & copula taliter extorta fornicaria.

SECTIO V.

De Unitate & indissolubilitate Matrimonij.

§. I.

An Matrimonium sit necessario unius viri cum una femina, & an, ac quo jure polygamia sit prohibita?

Successive plura matrimonia contrahere, & mortuam priore conjugem, aliam ducere, semper licitum fuit, i. ad *Corinth. 7.* Simul tamen ut vir unus plures habeat uxores, est contra primam institutionem Matrimonij, & jure naturæ nullum, nisi Divina dispensatio interveniat, prout probatur *ex c. 2. Genes. & notat etiam Pontifex in c. Gaudemus 8. de divort.* cum hæc pluralitas, saltem secundario fini Matrimonij pacificæ scilicet conjugum cohabitationi, & gubernationi domesticæ &c. adversetur.

Polygamia autem unius uxoris cum pluribus viris, aded juri naturæ, etiam contra primarium finem matrimonij, quoad proles generationem, contraria est, ut nunquam permittitur legatur (quamvis probabilis sit, quod etiam hæc polygamia per absolutam DEI Potentiam, concedi possit) unius verò viri cum pluribus uxoribus polygamia, olim quidem, in veteri testamento, ex dispensatione Divina licita fuit aliqui-

bus, hodie tamen in novo testamento, de hac etiam polygamia, & dispensatione nihil scimus, cum ad primam suam institutionem matrimonium vocatum sit, & unam Christi unica conjunctionem significat.

§. II.

Qualis certitudo sit necessaria morte prioris conjugis, ut possit alteri conjugii licite ad alium prius transire.

Non sufficere mortalem certitudinem de morte alterius, ut superstes ad secundum transire possit *ex c. in presens 1. & c. 2. de secundis nuptiis* patet. Certitudo ad secunda vota transire non licet, nisi certus sit aliquis (saltem mortalitatem in rebus humanis communitate haberi non solet, quam certitudo ad plurima licite agenda) de morte alterius, diuturna autem absentia alterius conjugis, vitam quidem illam probabilem reddat, & probabilem faciat, non verò certam, conditionem prioris etiam vinculi ad mortem alterius indissolubilis obligati, cessari non potest soluta, ut ad vota transire liceat, sed manet illius possessione, ita ut non liceat ab obligatione recedere. Et quamvis *Quoniam s. s. si autem. Vi licet non soluta &c.* dicatur sufficere veritatis præsumptionem, ut permitti possit conjugii superstiti alterum Matrimonium inire, videtur tamen textus hic aliquibus

In posterioribus juribus magis declaratus, vel etiam correctus (quod certissimum est, de correctione Juris Civilis ex diuturna v. g. annorum absentia, mortem præsumentis, & ad secunda vota transitum concedentis) vel de casu quodam loqui, ubi tantum præjudicium non inferitur, si ad alia vota conceditur transitus. Quando autem moralis certitudo habeatur, si testes sufficientes de visu deponentes non adsint, ex pluribus circumstantiis à prudenti judicio Judicis Ecclesiastici dependet, & desumi potest.

§. III.

An & quo jure Matrimonium sit indissolubile?

Matrimonium semel legitime contractum indissolubile esse quoad vinculum, non quidem jure naturæ, sed jure naturali Divino, probatur etiam ex c. *Unico de voto in 6.* & ex Trident. sess. 24. de sacram. Matrimon. & ex Evangelista Mattheo, 19. exigente hanc indissolubilitatem, non tantum prolis generatione, sed vel maxime bonâ prolis educatione; omnimodam tamen indissolubilitatem consummati Matrimonij inter fideles baptizatos, præceptum Christi etiam probat, prohibentis Matth. 19. ne separet homo, quod DEUS conjunxit, & Marci 10. v. 11. absolute dicentis, adulterium committere, qui dimiserit uxorem, & aliam duxerit.

☛(O)☞

§. IV.

An & quibus modis dissolvatur Matrimonium ratum, & non consummatum.

Quod per professionem religiosam dissolvatur etiam quoad vinculum, ratum Matrimonium, nondum tamen consummatum, ex Tit. 32. prioris Libri Decret. patet; quod autem per dispensationem Pontificis matrimonium ratum, nondum consummatum, inter fideles dissolvi quoad vinculum possit, negant quidem multi, plures tamen, & communior affirmat, & ex praxi, ac factis Summorum Pontificum probatur, tum quod Matrimonium ratum non omnimodam insolubilitatem Christi cum Ecclesia significet, sed Christi cum anima tantum fideli, quæ sæpius per peccatum dissolvitur; prout habetur ex c. 1. *Debitum 5. de bigam. non ordinandum* quod indirecta in jure Divino dispensandi potestas videatur Pontifici necessaria ob bonum totius Ecclesiæ.

SECTIO VI.

De Impedimentis Matrimonij.

§. I.

De Impedimentis Matrimonij in genere.

Impedimenta Matrimonij sunt in duplici differentia, alia dicuntur impedientia tantum, quæ impediunt, quo minus licitè, non tamen quo minus valide

☉☉☉☉ 3

lidè

lidè matrimonium contrahatur, alia dicuntur dirimentia, non quòd Matrimonium semel validè contractum, si illi superveniant, dirimant, sed quia impediunt, ne validè Matrimonium contrahatur. Talia impedimenta statuere, sive impediencia illa sint, sive dirimentia, inter fideles posse Ecclesiam, seu Summum Pontificem, ex justa causa, ex Trident. sess. 24. de sacram. Matrim. can. 3. & 4. patet, non quidem quòd immutare possit materiam, & formam hujus Sacramenti, sed quòd contractum humanum irritum faciendo impediatur, ne contractus talis sit Sacramenti hujus Materia; aut personas aliquas, ex justa causa inhabilet ad contrahendum Matrimonium. Et quamvis, seclusis Ecclesie constitutionibus, quilibet etiam Laicus Princeps, qui potestatem habet ferendi leges, impedimenta talia pro suis subditis constituere posset, cum matrimonium sit contractus civilis, eorum directioni, & potestati non minùs subiectus, quam sint alij contractus civiles, quia tamen ad dignitatem Sacramenti contractus hic inter fideles elevatus est, consequenter Ecclesia sibi reservavit impedimenta statuendi potestatem, ita tamen, ut consuetudo legitimè introducta talia juris Ecclesiastici impedimenta iterum abrogare possit.

§. II.

De quibusdam impedimentis Matrimonij contrahendi in specie, de quibus agitur in hoc Titulo.

Potissima Titulorum hujus Libri materia est, explicare impedimenta Matrimonij. Sunt tamen aliqua, de

quibus in Specie hoc Titulo mentio fit & quidem hoc in §. generalia quædam de impedimentis asseruntur. Primum quidem quòd unius etiam testimonium de illicito concubitu, qui affinitatis radix est, non persona aliqua, habito, affinitatis impediatur, quòd minùs validè matrimonium cum hac persona ab eo contrahi possit, qui in secundo saltem gradu sanguineus est, illi, qui illam copulam habuit cum persona tali c. p. terea. 12. h. t. & c. super eo. 22. de testibus quia in tali casu agitur de peccato mundo, ad quod unius etiam testimonium (cæteris paribus) sufficit, modò talis, ut testis, deponat, & non tantum denuntiet; juret etiam; & non tantum de auditu deponat; nec sit vitiosa persona.

Secundò si fama sit impedimenti inter eos, qui contrahere volunt, innotuerit, & fama plenè probetur in publico judicio, vel notoriè de ea constet, sufficit ea ad impediendum Matrimonium contrahatur. c. Cum in ius 27. nisi contraria probatio, quæ contrariam hanc assertur, fortior sit probatione famæ, & hanc elidat. c. l. de V. famam. Ad quam elidendam adhibetur etiam juramentum Contrahentium contra famam negantium, ut hos consanguineos esse, si tamen per Judex, personas tales esse, quæ ad probandum admitti possint, cujus vitio res hæc permittitur.

Tertid, quòd lite pendente super pro re Matrimonio, illicitè quidem contrahatur, qui lite taliter pendente contrahatur, si tamen postmodum appareat, nullum fuisse prius matrimonium, potest & de

bet in hoc secundo suo matrimonio permanere, qui lite pendente taliter contraxit, leparandus tamen ab hac posterius ducta, si pro valore prioris matrimonij pronuntiatum fuit, prout colligitur ex c. *Cum in Apostolica* 18. h. t. neque enim à jure Canonico sola litis pendencia super priore matrimonio impedimentum dirimens est, quamvis prohibeatur talis contrahere, ob periculum peccati, quod potest subesse, si prius matrimonium validum esset.

§. III.

De Impedimento erroris personæ.

ERror circa substantiam personæ, jure naturæ reddit matrimonium irritum (ob defectum consensûs in hanc personam, circa quam substantialiter errat) sive error hic sit antecedens, sive concomitans, cum ille contractum matrimonij cum hac determinata persona faciat involuntarium; hic verò concomitans error facit contractum cum hac determinata persona saltem non voluntarium, aufecens positivum consensum in hanc determinatè personam, qui tamen requiritur. Quod si tamen error sit tantum circa qualitates personæ, cū qua quis contrahit, putans ex errore nobilem illam, divitem, formosam &c. cum tamen plebeia illa tantum sit, mediocrius, vel etiam nullarum divitiarum, & pulchritudinis &c. quamvis error talis det causam contractui, & ex dolo contrahentis proveniat, non irritat quidem, nec invalidum facit Matrimonium cum tali errore, & per dolum alterius contractum, cum taliter contractum Matrimonium tantum involuntarium sit secundum quid, circa

qualitates aliquas accidentales, quæ tantum habent per modum alicujus causæ impulsivæ; potest tamen per accidens fieri, ut nullum taliter contractum Matrimonium sit, si scilicet qualitas, circa quam erratur, expressè apponatur per modum conditionis, cujus incuitu in matrimonium tale consentiat alter; expressè asserens, se non consensurum, nisi conditio talis subsit. Et secundo si error circa qualitatem redundet in errorem personæ. Prout pluribus explicant Theologi morales, qui videri possunt.

§. IV.

De Impedimento Matrimonij orto ex cultûs, sive religionis disparitate.

Disparis cultûs, & religionis censetur illud matrimonium, quod à fidei baptizato, cum infideli non baptizato contrahitur: esse autem hanc cultûs disparitatem impedimentum dirimens matrimonij, jure Ecclesiastico introductum, ita ut nullum sit tale Matrimonium fidelis baptizati cum infideli non baptizato, communissima praxis Ecclesiæ docet, ex traditione Apostolorum, in vim Legis obligante, quibus videbatur inconveniens, à fidei contrahi Matrimonium, quod non est Sacramentum. Quod si verò persona Catholica cum hæretica contrahat, illicitè quidem facit (nisi justa dispensatio, vel communissima praxis, & recepta consuetudo, ubi hæretici cum Catholicis permixti vivunt, uti fit in nostris partibus septentrionalibus, licita talia faciat) si sine perversionis periculo, & liberorum in hæresi educandorum conditione con-

tra-

trahantur) validum tamen est illius (cæteris paribus) matrimonium.

§. V.

De dispensatione impedimentorum matrimonii.

In impedimentis, jure naturali, vel divino matrimonium dirimentibus, propriè dispensare, nec Summus Pontifex potest, cum inferior non possit legem Superioris tollere; in impedimentis tamen, solo jure Ecclesiastico matrimonium dirimentibus, potest dispensare Summus Pontifex, validè quidem etiam sine justa causa, non tamen licitè sine justa causa, prout probat ratio superioritatis in lege propria dispensare potentis; ordinariè tamen sine speciali à Summo Pontifice concessa licentia, dispensare in his non potest Episcopus, nisi extraordinaria necessitas cogeret, quæ moram non pateretur, cum in tali casu non videatur sibi reservasse dispensandi potestatem Summus Pontifex. Communiter autem plures referuntur causæ, ob quas dispensari potest à Pontifice, Prima est extinctio gravis discordiæ, & gravium scandalorum evitatio. Secunda est, quando non reperitur in ea vicinia matrimonium æquale, nisi cum consanguineis, vel affinibus. Tertia est conservatio amplissimarum opum, vel illustris sanguinis in eadem familia. Quinta merito petentium, &c.

SECTIO VII.

De mutua coniugum obligatione quoad cohabitationem, alimentorum præstationem, liberorum educationem, & de obligatione conjugum ad debitum conjugale.

§. I.

An teneantur conjuges simul cohabitare, & mutuo sibi prestare alimenta, & qua sit obligatio conjugum ad alendos & educandos liberos?

Quod simul ut plurimum habitare teneantur conjuges, non tantum in eadem domo, sed eadem etiam mensa & thoro utentes, patet ex c. 1. & 2. de conjug. lepro. & ex c. 2. de consensu, ubi uxor teneatur sequi virum, tanquam caput familiæ, domicilium mutantem, ubi in pactis matrimonialibus aliter cautum esset, aut sine periculo gravi sequi non posset; vel certè longam peregrinationem instituentem sine magno incommodo comitari non posset, respiciendo contractum matrimonium vagari vir acciperet, ad quod uxor infida non se obligavit, &c.

Teneatur etiam vir ordinariè uxorem, & familiam alere, quia dotis fructus ideo percipit, nisi uxor à viro sine bona culpa, aut justâ causâ discedat, aut dos promissa quidem, soluta tamen non sit. Dicitur tamen ordinariè, si enim potest

perem & indotatam duxerit, alere eam tenetur, etiam si nullo fructus dotis percipiat; sicuti etiam uxor dives maritum pauperem alere debet, uti ratio naturalis etiam probat.

Ad filios tamen ex se natos, si indigeant, sustentandos, & pie ac honeste educandos, uterque parens tenetur, uti ex Apostolo etiam patet ad Ephes. c. 6. & 1. ad Corinth. 12. maxime pater, qui est caput familiae, ita ut obligatio hac ob inopiam parentum ad avos etiam paternos, & maternos transire possit; & cura illegitimae proles alendae primo trinio matri competat: & quamvis jus Civile hac in materia rigidius videatur loqui, prohibens alimenta praeberi à parentibus,

spuriis, seu ex damnato coitu natis *Authen. Ex complexu. Cod. de incestis nuptiis, &c.* mitius tamen est jus Canonicum, rigorem juris Civilis corrigens, ita ut juxta illud parentes quicumque filii etiam illegitimis alimenta moderata praestare debeant. c. *Cum haberet 5. De eo qui duxit, &c.*

§. II.

De obligatione mutua conjugum ad usum, seu actum conjugalem.

Scitis multa de hac materia, quae tota prope ad forum conscientiae pertinet, agunt Theologi Morales, qui passim consuli possunt.

TITVLVS II.

DE DESPONSATIONE IMPUBERUM.

§. I.

Qua aetas requiratur ad sponsalia de futuro?

AD contrahenda sponsalia de futuro requiruntur septem anni completi, tam in maribus, quam in feminis, prout sumitur ex c. *Liberas 4. & c. Accessit 5. h. 1.* ob usum rationis, communiter cum hac aetate plenum; & hinc non tantum juxta L. *In sponsalibus 14. ff. De sponsalibus*. si in tali aetate usus rationis non habeatur, nulla erunt sponsalia, ob defectum usus rationis, sed etiam, si septennium nondum completum sit (nisi

Compend. Pirking.

malitia suppleat aetatem) quamvis una tantum dies deesset, ita tamen, ut in favorem matrimonii ultima septennii dies inchoata habeatur pro completa. *argum. L. à qua aetate 5. ff. Qui testamenta facere possunt.* & quae ante septennium completum nulla fuerunt, ita, ut nec impedimentum publicae honestatis produxerint, rata sint, si post septennium completum expressè, vel tacitè ratificentur.

—*—*—

Pppp

§. II.